رابطه ارزش‌های ازدواج و جهت‌گیری مذهبی با ساختار خانواده در افراد متأهل

محمد آهنگرکانی [۱]، علی زاده محمدی [۲]، محمود حیدری [۳]، مریم طالبی [۴]

مقاله پژوهشی

چکیده

زمینه و هدف: با توجه به نقش خانواده و ساختار آن در عملکرد اعضای آن در آینده و ثبات و سلامت روانی جامعه و با عنایت به تأثیرگذاری زمینه‌های فرهنگی – ارزشی و دینی جامعه در شکل‌گیری روابط و ساختار خانواده پژوهش حاضر باهدف بررسی ارتباط بین ارزش‌های ازدواج و جهت‌گیری مذهبی با ساختار خانواده در افراد متأهل انجام شد.

مواد و روش‌ها: روش این پژوهش از نوع همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش ۴۷۲۴۹۵ نفر بودند که با استفاده از جدول مورگان ۴۰۳ نفر (۲۰۵ زن، ۱۹۸ مرد) ازافراد متأهل شهرستان بابل که به صورت تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب گردیده شدند بود. جهت ارزیابی از ابزار ارزش‌های ازدواج دل‌خموش، مقیاس جهت‌گیری مذهبی آلپورت و مقیاس ساختار خانواده اولسون استفاده شد.

یافته‌ها: برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش آماری تحلیل رگرسیون گام به گام استفاده شد. نتایج بررسی‌های آماری نشان داد که ارزش‌های سلسله مراتبی و خودمختاری عاطفی ($P<۰/۰۰۱$) به‌صورت منفی و معنی‌دار و ارزش‌های برابرنگری و جمع‌گرایی ($P<۰/۰۰۱$) نیز به صورت مثبت و معنی‌دار بیشترین سهم ($R^2=۰/۱۳$) را در پیش‌بینی انسجام خانواده داشت و هم‌چنین بین ارزش‌هایی برابرنگری ($P<۰/۰۰۱$) رابطه مثبت معنی‌دار و خودمختاری عقلانی و خودمختاری عاطفی ($P<۰/۰۰۱$) رابطه منفی معنی‌دار وجود داشت و از بین این ابعاد خودمختاری عقلانی و برابرنگری ($P=۰/۰۱$) بیشترین سهم ($R^2=۰/۰۹$) را در انعطاف‌پذیری خانواده داشتند. در ارتباط بین جهت‌گیری مذهبی با ساختار خانواده، جهت‌گیری مذهبی درونی ($P<۰/۰۱$) پیش‌بینی‌کننده بیشتری ($R^2=۰/۱۰$) با انسجام و انعطاف‌پذیری خانواده و جهت‌گیری مذهبی بیرونی بیشترین قدرت پیش‌بینی‌کنندگی ($R^2=۰/۰۲$) را با انعطاف‌پذیری کم داشته است.

نتیجه‌گیری: بنابراین می‌توان گفت که مؤلفه‌های ارزش‌های ازدواج و جهت‌گیری مذهبی به عنوان دو سازه روان‌شناختی می‌توانند در تشکیل ساختار خانواده نقش داشته باشند.

واژه‌های کلیدی: ارزش‌های ازدواج، جهت‌گیری مذهبی، ساختار خانواده و افراد متأهل

ارجاع: آهنگرکانی محمد، زاده محمدی علی، حیدری محمود، طالبی مریم . **رابطه ارزش‌های ازدواج و جهت‌گیری مذهبی با ساختار خانواده در افراد متأهل**. مجله تحقیقات علوم رفتاری ۱۳۹۳؛ ۱۲(۱): ۵۷-۴۴

دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۰۵/۰۱ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۰۱/۲۵

۱- دانشجوی کارشناسی‌ارشد ،روان‌شناسی خانواده‌درمانی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران (نویسنده مسؤول) Email:m_ahangarcani@yahoo.com.

۲- دانشیار ، پژوهشکده خانواده، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

۳- استادیار ، گروه روان‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

۴- دانشجوی کارشناسی ارشد، روان‌شناسی خانواده‌درمانی دانشگاه شهیدبهشتی، تهران، ایران

مقدمه

خانواده در طول تاریخ حیات بشری به‌عنوان یک نهاد اجتماعی، نقش اساسی در اجتماعی کردن فرزندان، شکل‌گیری و بروز عواطف انسانی، حفظ ارزش‌ها و باورها (۲-۱) و به‌طور کلی در سلامت روانی افراد به عهده دارد (۲). خانواده‌ها برای دستیابی به این مهم مستلزم تشکیل ساخت خانواده که به‌عنوان مجموعه نامریی از انتظارات عملکردی که شیوه مراوده یا ارتباط میان اعضای خانواده را سامان می‌دهد تعریف می‌کنند

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-10]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.1.4.2]

(۱،۳). olson نیز درآخرین نسخه مدل چند مختصاتی بر دو بعد کارکرد زناشویی و خانوادگی یعنی انسجام (Cohesion)، (میزان صمیمیت و پیوند عاطفی بین اعضای خانواده) و انعطاف پذیری (Flexibility)، (میزان توانایی نظام خانواده برای تغییر در ساختار قدرت، نقش‌ها و قوانین) اشاره می‌کندبه‌طوری که این دو بعد رامشخص‌کننده رضایت زناشویی و خانوادگی می‌داند (۴) مطالعات انجام شده در دهه‌های اخیر در مورد ساختار (انسجام) خانواده نشان‌دهنده اهمیت آن بر سلامت، بهداشت و بهزیستی روانی و فیزیکی، پیشرفت تحصیلی و سلامت عاطفی و رابطه منفی همبستگی خانوادگی با آشفته‌شدن محیط خانواده و احساس افسردگی، رفتارهای پرخاشگرانه و بزهکاری و اختلال درخودپنداره اعضای خانواده می‌باشد (۸-۵) . بحرینی، بهزادی، جوکار، دهقان و شهامت نیز در تحقیق خود اذعان کردند که بین میزان خودپنداره دانشجویان با انسجام خانواده آنان رابطه معنی‌داری وجود دارد (۹). در زمینه ارتباط بین خانواده و شکل‌گیری هویت نیز مطالعات نشان‌دهنده بیشترین سهم خانواده در شکل‌گیری هویت می‌باشد؛ Molis، Brailsford و Faber, Edward, Brother , techler نیز در این راستا در تحقیق خود نشان دادند که ارتباط معنی‌داری بین کشف هویت، تعهد و پیوستگی و انطباق‌پذیری خانواده وجود دارد (۱۰). در کنار عوامل متعددی نظیر تعهد، قدردانی، الگوهای مؤثر ارتباطی بعد جهت‌گیری مذهبی (Religion orientation) است که می‌تواند بر سلامت و بهزیستی‌خانواده تأثیر داشته باشد. به‌طوری‌که برخی‌ها معتقد هستند بین معنویت و مذهب و خانواده یک اثر دوجانبه وجود دارد بدین‌معنی که اعمال و باورهای مذهبی و معنوی پر معنی می‌توانند خانواده‌ها و اعضایشان را تقویت کنند و در عوض، تجارب مذهبی و معنوی مشترک نیز می‌تواند ایمان اعضا را تقویت کند (۱۲-۱۱). دین یک نیروی روان‌شناختی است که از طریق معنی‌یابی، کسب اعتماد به نفس و ایجاد حس اطمینان و آرامش و لذت معنوی بر زندگی انسانی تأثیرگذار است (۱۷-۱۳). ارایه تعریفی از مذهب یا دین که همگان درباره آن توافق داشته باشند بسیار دشوار است. اندیشمندان دین را با توجه به ریشه لاتینی آن عبارت از تفکر از روی وجدان می‌دانند به طوری‌که نبود آن را عامل اصلی روان‌نژندی (Neurosis) می‌دانند (۱۷). Allport نیز معتقد است که برای رسیدن به شخصیت سالم یک دینداری عمیق لازم است. به عقیده وی زمانی مذهب می‌تواند به ارتقای سلامت (خانواده) کمک کند که درونی شده باشد. Allport با توجه به علل اعتقادات، باورها و رفتارهای مذهبی، مذهب را به دو صورت بیرونی و درونی تعریف کرده است Allport از جهت‌گیری درونی (Internal orientation) عبارت است از یک تعهد انگیزشی فراگیر که غایت و هدف است وهم‌چنین وی جهت‌گیری بیرونی (External orientation) را مذهبی رشد نایافته جهت دستیابی به اهداف فردی می‌داند (۱۹-۱۸). در دهه‌های اخیر مطالعه علمی دین و بررسی رابطه‌ی آن با متغیرهای روان‌شناختی کانون توجه پژوهشگران مختلف قرار گرفته است به‌رغم تلاش‌های انجام شده در زمینه روان‌شناسی مذهب یا دین، پژوهشی در ارتباط دینداری با ساختار خانواده انجام نشده است. پیشینه پژوهش در ارتباط بین مذهب و خانواده حاکی از وجود رابطه بین معنویت و مذهب از طریق پرورش باورهای مثبت و کارامد و جلوگیری از جای گرفتن باورهای مخرب ارتباطی درنظام شناختی بر رشد خانواده و اعضای آن و کیفیت ارتباط آن‌ها مؤثر می‌باشد (۱۱) در این راستا Lambert & Dolhit به نقش مذهب در کاهش تعارض زوجی و Marx نیز به نقش مذهب در تعاملات مثبت والد-فرزند اشاره می‌کنند (۱۱). علاوه بر این‌ها تحقیقاتی هم در زمینه ارتباط بین مذهب با رضایت زندگی، سازگاری زناشویی و روابط خانوادگی انجام شده است. در این راستا Cohen و Ellison، یافته‌های خویش بر اهمیت مذهب و معنویت به عنوان پیش‌بینی‌کننده قوی رضایت از زندگی یاد کرده اند (۲۱-۲۰) . احمدی، فتحی آشتیانی و عرب نیا نیز در پژوهش خود نشان دادند اعتقادات دینی و تقلیدات مذهبی بر روابط خانوادگی تأثیرگذار است به‌طوری که خانواده درمانگرها می‌توانند نقش باورهای مذهبی را هم در بروز و هم در حل اختلافات زناشویی به عنوان عامل مهمی در نظر بگیرند.

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-10]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.1.4.2]

یافته‌های این پژوهش نشان داد که بین جهت‌گیری مذهبی و سازگاری زناشویی رابطه‌ی مثبت وجود دارد به‌طوری‌که متغیرهای مذهبی درونی قادر است تغییرات سازگاری زناشویی را به طور معنی‌داری پیش‌بینی می‌کند (۲۲) حسینی نسب، هاشمی نصرت آباد و فتوحی بناب نیز به نقش جهت‌گیری مذهبی درونی در پیش‌بینی کنندگی سازگاری زناشویی اشاره دارد (۲۳) علاوه بر ارتباط مستقیم بین مذهب با خانواده ادبیات تحقیق نشان‌دهنده ارتباط غیرمستقیم مذهب با خانواده از طریق تأثیرگذاری آن بر سلامت روانی و جسمانی افراد می‌باشد یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند که جهت‌گیری مذهبی درونی با افزایش سلامت روانی (تعهد، مهار و مبارزه‌جویی از سرسختی و شادکامی و افزایش عزت نفس)، کاهش اختلالات روانی وارتقای سبک مقابله‌ای مسأله‌مدار (Problem focused) رابطه دارد (۳۲-۲۴). که در این راستا ابراهیم مداحی، صمدزاده و مجتبی کیخای فرزانه نیز بر اهمیت جهت‌گیری مذهبی درونی با افزایش بهزیستی روان‌شناختی افراد تأکید دارندکه همگی می‌توانند زمینه‌ساز ساختار منسجم و منعطف در نظام خانواده باشند (۳۳). خانواده‌ها برای ایجاد یکپارچه سازی و تطابق واحد خانواده و اعضای آن مستلزم ایجاد ساختار و سازمانی در درون خانواده هستندکه از فرهنگ و نظام باورهای خانواده و اعضای آن اثر می‌پذیرد. بنابراین یکی از مسایلی که در نوع ساختار خانواده مؤثر است سیستم ارزشی هریک از زوجین در نظام خانواده می‌باشدحوزه مورد مطالعه دیگر در این تحقیق، بعد ارزش‌های ازدواج (Marital cultural values) می‌باشد. در تعریف ارزش‌های ازدواج می‌توان به این مفهوم اشاره کرد که ارزش‌های ازدواج به عنوان معانی و دریافت‌های ارزشی در قلمرو ازدواج که اعضای جامعه در آن‌ها اشتراک دارند در نظر گرفته می‌شود (۳۵-۳۳). در سطح بین فرهنگی پژوهش در رابطه با ارزش‌ها توسط Hofsted در سال ۱۹۸۰ و بعد توسط شوارتز انجام شده است (۳۷-۳۶) در ایران نیز دلخموش در سطح درون فرهنگی به بررسی ارزش‌های ازدواج پرداخته است که برگرفته از چهارچوب مفهوم فرهنگی Schwartz & Ross مبتنی بر دو بعد جامع ارزش‌های فرهنگی آن‌ها یعنی محاطشدگی در برابر خود پیروی عقلی و خود پیروی عاطفی و سلسله مراتبی در برابر برابرنگری می‌باشد. بعد محاطشدگی به احترام و پذیرش آداب ، قواعد و نقش‌هایی که سنت یا مذهب برای ازدواج تکلیف می‌کنند و بعد خودپیروی نیز به جستجوی بیان‌کردن ویژگی درونی خاص خویش در عرضه ازدواج اشاره دارد که با پیگیری رهنمودهای عقلی خاص خویش (خود پیروی عقلی) و شبکه مستقل تجربه‌های مثبت عاطفی (خود پیروی عاطفی) معنی می‌شود. ارزش‌های ازدواج در قطب سلسله‌مراتبی نیز به ارزنده‌سازی منابع قدرت و اعتقاد به توزیع نابرابر قدرت و نقش‌ها در زندگی زناشویی و ارزش‌های ازدواج در قطب برابرنگر نیز به احساس تعهد نسبت به هم، عملی داوطلبانه با همسر و پذیرش نقش‌های برابر در زندگی‌زناشویی اشاره دارد. در رابطه با ارتباط بین ارزش‌های ازدواج و ساختار خانواده مطالعات چندانی صورت نگرفته است اما مطالعات نشان داد که رضایت زناشویی با ارزش‌های سنتی خانواده رابطه دارد (۳۸).

تحقیقات در زمینه ارتباط بین ارزش‌های فرهنگی نشان دادند که ارزش‌های جمع‌گرایی و پذیرش نقش برابر در نظام خانواده رضایت زناشویی بیشتری را پیش‌بینی می‌کنند (۴۱-۳۹). Rukus و همکاران نیز در مطالعات خود در ارتباط بین ویژگی شخصیت گزارش کردکه پذیرا بودن ارتباط تنگاتنگی با ارزش‌های سطح فردی (خود مختاری) دارد، جبراییلی، زاده محمدی و حیدری نیز در زمینه ارزش‌های ازدواج دانشجویان به این نتیجه رسیدند دانشجویان در دو بعد برابرنگری و خود پیروی نمره بالاتری نسبت به دو بعد دیگردر ارتباط با ویژگی شخصیتی گرفتند (۴۲).

خانواده از طریق ایجاد ساختاری مناسب در ثبات و سلامت افراد جامعه نقش مهمی بر عهده دارد. بی‌تردید متغیرهای بی‌شماری در حوزه‌ی مسایل انسانی وجود دارد که می‌تواند ساختار خانواده را تحت تأثیر قرار دهدکه در این میان ارزش‌های ازدواج و جهت‌گیری مذهبی دو سازه روان‌شناختی هستند که می‌توانند بر ساختار خانواده تأثیر داشته باشند. بنابراین با توجه به زمینه‌های سنتی، فرهنگی و دینی جامعه

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-10]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.1.4.2]

ایرانی و خصوصا چالش‌های موجود در روابط و ساختار خانواده ایرانی در اثر تضادهای فرهنگی و تغییرات در باورها و هم‌چنین با توجه به جنبه‌ی اکتشافی و توسعه‌دهی نظری این تحقیق، پژوهش حاضر با هدف تعیین رابطه ارزش‌های ازدواج و جهت‌گیری مذهبی با ساختار خانواده انجام می شود. سوال و فرضیات مطالعه عبارت هستند از:

آیا بین مؤلفه‌های ارزش ازدواج (برابرنگری، سلسله مراتبی، خودمختاری عاطفی و خود مختاری عقلانی و جمع‌گرایی) با ساختار خانواده (انسجام و انعطاف‌پذیری) رابطه وجود دارد؟

بین جهت‌گیری مذهبی درونی با انسجام و انعطاف‌پذیری خانواده رابطه مستقیم دارد.

بین جهت‌گیری مذهبی بیرونی با انسجام و انعطاف‌پذیری خانواده رابطه معکوس دارد.

مواد و روش‌ها

روش پژوهش حاضر از نوع مطالعات همبستگی است. مطابق با سرشماری سال ۱۳۹۱ جامعه آماری این پژوهش۴۷۲۴۹۵ نفر بودندکه با استفاده از جدول مورگان نمونه این تحقیق مشتمل بر ۴۰۳ آزمودنی (۲۰۵ نفر زن، ۱۹۸ نفر مرد) می‌باشد که به منظور تعمیم‌پذیری یافته‌ها به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب گردیده است. به این ترتیب که ابتدا ۴ ناحیه از بخش‌های ۴گانه شهرستان بابل انتخاب و از هر ناحیه یک منطقه و از هر منطقه ۸ کوچه و از هر کوچه نیز خانه‌هایی دارای پلاک زوج به تصادف انتخاب شده و در نهایت افراد متأهل آن خانه پرسش‌نامه‌ها را تکمیل کردند.

ابزارهای سنجش:

در این طرح از سه ابزار یا پرسش‌نامه برای انجام پژوهش خود استفاده می‌کنم که عبارت هستند از:

پرسش‌نامه ارزش‌های ازدواج: مقیاس ارزش‌های ازدواج (۳۵)، ملهم از نظریه‌های ارزش‌های فرهنگی و مبتنی بر دو ریخت جامع ارزش‌های فرهنگی Schwartz & Ross، یعنی محاطشدگی در برابر خود پیروی: خود پیروی عقلی و خودپیروی عاطفی، و سلسله مراتبی در برابر برابرنگری، در قالب ۴۶ گزاره تنظیم شده است. مقیاس ارزش‌های ازدواج از نوع کاغذ- مدادی است. پاسخ‌دهندگان میزان موافقت یا مخالفت خود را با هر گزاره، روی مقیاس ۶ درجه‌ای از ۱ (کاملا مخالف) تا ۶ (کاملا موافق) درجه‌بندی می‌کنند. اعتمادپذیری مقیاس به روش آزمون _ باز آزمون در یک نمونه دانشجویی دختر و پسر (به تعداد ۸۷ نفر) در فاصله دو هفته، در دامنه‌ای از متوسط تا بالا قرار داشت. ضرایب به‌دست آمده عبارت هستند از: محاط شدگی ۰/۸۴، سلسله مراتبی ۰/۸۲، خود پیروی عقلی ۰/۸۱، خود پیروی عاطفی ۰/۷۴ و برابرنگری ۰/۶۹.

پرسش‌نامه مقیاس جهت‌گیری مذهبی آلپورت (Allport religious orientation scale) : یک مقیاس ۲۰ گزینه‌ای است که ۱۲ گزینه آن به جهت‌گیری مذهبی برونی و ۹ گزینه آن به جهت‌گیری درونی مربوط می‌شود. طبق تحقیق Allport (۱۹) همبستگی بین گزینه‌های جهت‌گیری مذهبی درونی با گزینه‌های جهت‌گیری برونی ۰/۲۱- بود. درتعدادی از مطالعات دیگر، از جمله مطالعاتی که توسط fegien، صورت گرفت همبستگی بین جهت‌گیری درونی و برونی ۰/۲۰- بود که بسیار نزدیک به همبستگی محاسبه شده توسط Allport بود. اعتبار مقیاس توسط جان بزرگی در یک نمونه ۳۲۵ نفری ازدانشجویان دانشگاه‌های استان تهران با اعتبار ۰/۷۷ براساس آلفای کرونباخ گزارش شده است (۱۹). پژوهش مختاری، اللهیاری و رسول‌زاده طباطبایی نیز اعتبار این مقیاس را ۰/۷۱ به‌دست آورده است (۱۸). در این مقیاس گزینه‌ها بر اساس مقیاس لیکرت تنظیم گردیدند، نمره‌گذاری برای مقیاس جهت‌گیری مذهبی برونی بدین صورت می‌باشد: کاملا مخالفم ۵، تقریبا مخالفم ۴، تقریبا موافقم ۲، و کاملا موافقم ۱. برای سؤالات جهت‌گیری مذهبی درونی نمره‌گذاری بدین صورت می‌باشد.: کاملا موافقم ۱، تقریبا موافقم ۲، تقریبامخالفم ۴، و کاملا مخالفم ۵.

مقیاس ارزشیابی سازش پذیری و پیوستگی خانواده، ویرایش سوم Flexibility And Cohesion Evaluation Scale-III **(السون و**

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-10]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.1.4.2]

همکاران): این مقیاس به منظور ارزیابی کنش‌وری خانواده بر اساس مدل گشتاوری (Circumplex model) یا چند مختصاتی طراحی و تهیه شده است (۴۳) این مقیاس که سومین تجدید نظر FACES-III می‌باشد به‌منظور اندازه‌گیری دو بعد اصلی الگوی «سر کامپلکس» یعنی «پیوستگی» و «انطباق پذیری» خانواده طراحی شده است FACES-III شامل ۲۰ سؤال از نوع لیکرت می‌باشد. در خصوص ویژگی‌های روان‌سنجی این آزمون همبستگی گزارش شده بین پیوستگی و انطباق پذیری تقریبا صفر بوده است (p=۰/۰۰۰۳) و این بدین معنی است که دو بعد کاملا مستقل از یکدیگر می‌باشند. اعتبار مقیاس ارزشیابی سازش‌پذیری و پیوستگی خانواده، ۰/۷۷ برای بعد پیوستگی و ۰/۶۲ برای بعد انطباق‌پذیری برآورد شده است. هم‌چنین در پژوهشی که توسط مظاهری و همکاران انجام شد اعتبار ارزشیابی سازش‌پذیری و پیوستگی خانواده توسط آلفای کرونباخ برای بعد پیوستگی ۰/۷۴ و برای بعد انطباق‌پذیری ۰/۷۵ به‌دست آمده است (۱).

یافته‌ها

یافته‌های توصیفی :در این پژوهش تعداد افراد نمونه ۴۰۳ نفر بودند که از نظر سطح تحصیلات ۵ درصد افراد نمونه را افراد زیر دیپلم، ۱۸ درصد را دیپلم و هم‌چنین ۲۰ درصد از افراد نمونه نیز دارای مدرک فوق دیپلم، ۲۱ درصد آن‌ها را افراد دارای مدرک لیسانس و ۱۷درصد نیز دارای مدرک فوق لیسانس و در نهایت ۴ درصد افراد نمونه را افراد دارای مدرک دکتری تشکیل می‌دهند. هم‌چنین از نظر جنسیت نیز ۴۹ درصد افراد نمونه را مردان و ۵۱ درصد افرد نمونه را نیز زنان تشکیل دادند و از نظر سن نیز ۲۵ درصد افراد نمونه در سنین ۱۸–۳۰ سالگی و ۵۸ درصد افراد در سنین ۳۱–۴۵ سالگی و ۱۷ درصدشان در سنین ۴۶– ۵۵ سالگی قرار دارند.

یافته‌های استنباطی:

جدول ۱. ضرایب همبستگی متغییر ارزش‌های ازدواج و جهت‌گیری‌مذهبی با ساختار خانواده

متغیرها	برابرنگری	سلسله مراتبی	خودپیروی عاطفی	خودپیروی عقلانی	محاط شدگی	جهت‌گیری درونی	جهت‌گیری بیرونی
انسجام	۰/۵۰۴**	-۰/۱۸۳**	-۰/۲۷۵**	-۰/۰۰۸	۰/۱۰۶*	۰/۳۲**	-۰/۲۲
انعطاف	۰/۱۶۸**	-۰/۰۵۹	-۰/۱۷۳**	-۰/۲۱۰**	-۰/۰۰۸	۰/۲۵*	-۰/۱۵**

** ضرایب همبستگی در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار است (دو دامنه).

* ضرایب همبستگی در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار است (دو دامنه).

مطابق جدول۱ بین مؤلفه برابرنگری (با مقدار r = ۵۰۴/.)، مؤلفه محاط‌شدگی (با مقدار r =۰/۱۰۶) با انسجام خانواده رابطه مثبت معنی‌دار و نیز با مؤلفه خودپیروی عاطفی (با مقدار r =-۰/۲۷۵) و با مؤلفه سلسله مراتبی (با مقدار r =-۰/۱۰۸) رابطه منفی معنی‌دار وجود دارد. به عبارت دیگر هرچه خانواده از ارزش‌های برابرنگری و جمع‌گرایی بیشتری برخوردار باشند و هم‌چنین هرچه از ارزش‌های استقلال عاطفی و سلسله‌مراتبی کمتری برخوردار باشند خانواده از انسجام بیشتری برخوردار است و هم‌چنین بین مؤلفه برابرنگری با انعطاف‌پذیری خانواده رابطه مثبت معنی‌دار و بین مؤلفه‌های خودپیروی عاطفی (با مقدار r = -۰/۱۷۳) و خودپیروی عقلانی (با مقدار r = -۰/۲۱۰) رابطه منفی

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-10]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.1.4.2]

معنی‌دار وجود دارد. به عبارت دیگر هر چه خانواده از ارزش‌های برابرنگری بیشتر و استقلال عاطفی و عقلانی کمتری برخوردار باشند از انعطاف‌پذیری بیشتری برخوردار هستند وهم‌چنین بین مؤلفه جهت‌گیری مذهبی درونی (با مقدار r =۰/۳۲) با مؤلفه نسبت انسجام از ساختار خانواده رابطه مثبت و معنی‌دار و با مؤلفه نسبت انعطاف از ساختار خانواده (با مقدار r =۰/۲۵) رابطه مثبت و معنی‌دار بین مؤلفه جهت‌گیری مذهبی بیرونی (با مقدار r= -۰/۱۵۱) با مؤلفه نسبت انعطاف از ساختار خانواده رابطه منفی و معنی‌دار و با نسبت انسجام خانواده (با مقدار r =-۰/۲۲) رابطه معنی‌دار وجود ندارد.

نتایج حاصل از تحلیل واریانس در جدول۲ نشان می‌دهد که رگرسیون چندگانه پیش‌بینی خودپیروی عقلانی و برابر نگری از ارزش‌های ازدواج ، از لحاظ آماری معنی‌دار است (F = ۲۰/۹۸۰ و ۲ و ۴۰۰) با توجه به میزان R^2 موجود در جدول ۲ می‌توان نتیجه گرفت که مؤلفه‌های خودپیرویی عقلانی و برابر نگری از ارزش‌های ازدواج در حدود ۳/۳ درصد از واریانس متغیر انعطاف‌پذیری خانواده را تبیین می‌کند. بر اساس ضرایب بتا با هر واحد تغییر در واریانس خودپیروی عقلانی و برابر نگری از ارزش‌های ازدواج به ترتیب به اندازه ۰/۲۶۶- و ۰/۲۲۲ در واریانس انعطاف‌پذیری خانواده تغییر ایجاد می‌گردد.

نتایج حاصل از تحلیل واریانس در جدول ۳ نشان می‌دهد که رگرسیون چندگانه پیش‌بینی خودپیروی عاطفی، سلسله مراتبی ، برابر نگری و محاط شدگی از ارزش‌های ازدواج ، از لحاظ آماری معنی‌دار است (F = ۱۵/۸۴۶ و ۴ و ۳۹۸) با توجه به میزان R^2 موجود در جدول ۳ می‌توان نتیجه گرفت که خودپیروی عاطفی، سلسله مراتبی ، برابرنگری، محاط شدگی از ارزش‌های ازدواج در حدود ۰/۱۳ درصد از واریانس متغیر انسجام خانواده را تبیین می‌کند. بر اساس ضرایب بتا با هر واحد تغییر در واریانس‌های خودپیروی عاطفی، سلسله مراتبی ، برابرنگری، محاط‌شدگی از ارزش‌های ازدواج به ترتیب به اندازه ۰/۲۱۱- و ۰/۱۱۵- و ۰/۱۴۸ و ۰/۱۲۳ در واریانس انسجام خانواده تغییر ایجاد می‌گردد.

جدول ۲. پیش‌بینی انعطاف‌پذیری خانواده از روی مؤلفه‌های ارزش‌های ازدواج:

مدل	منبع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	R2	Beta	T	سطح معنی‌داری
۱	رگرسیون	۵/۱۳۲	۱	۵/۱۳۲	۱۸/۵۱۰	۰/۰۴۴	-/۲۱۰	-۴/۳۰۲	۰/۰۰۱
	باقیمانده	۱۱۱/۱۷۷	۴۰۱	۰/۲۷۷					
	کل	۱۱۶/۳۰۹	۴۰۲						
۲	رگرسیون	۱۱/۰۴۲	۲	۵/۵۲۱	۲۰/۹۸۰	۰/۰۹۵	-۰/۲۶۶	-۵/۴۲۸	۰/۰۰۱
	باقیمانده	۱۰۵/۲۶۶	۴۰۰	۰/۲۶۳			۰/۲۳۲	۴/۷۳۹	۰/۰۰۱
	کل	۱۱۶/۳۰۹	۴۰۲						

مدل۱. پیش‌بینی‌کننده‌ها: خودپیروی عقلانی

مدل۲. پیش‌بینی‌کننده‌ها: خودپیرویی عقلانی و برابر نگری. متغیر ملاک: انعطاف خانواده

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-10]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.1.4.2]

جدول۳. پیش‌بینی انسجام خانواده از روی مؤلفه‌های ارزش‌های ازدواج:

مدل	منبع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	R2	Beta	t	سطح معنی‌داری
۱	رگرسیون	۲۰/۴۴۴	۱	۳۰/۴۴۴	۳۲/۷۸۴	۰/۷۶	-۰/۲۷۵	-۵/۷۲۶	۰/۰۰۱
	باقیمانده	۲۵۰/۰۶۱	۴۰۱	۰/۶۲۴			.		
	کل	۲۷۰/۵۰۵	۴۰۲						
۲	رگرسیون	۳۰/۵۱۱	۲	۱۵/۲۵۶	۲۵/۴۲۷	۰/۱۱۳	-۰/۲۱۱	-۴/۲۷۵	۰/۰۰۱
	باقیمانده	۲۳۹/۹۹۳	۴۰۰	۰/۶۰۰			-۰/۱۱۵	-۳/۰۸۵	۰/۰۰۲
	کل	۲۷۰/۵۰۵	۴۰۲						
۳	رگرسیون	۳۳/۷۲۸	۳	۱۱/۲۴۳	۱۸/۹۵۴	۰/۱۲۵	-۰/۲۰۲	-۴/۰۸۵	۰/۰۰۰
	باقیمانده	۲۳۶/۷۷۷	۳۹۹	۰/۵۹۳			-۰/۱۹۲	-۳/۹۷۷	۰/۰۰۱
	کل	۲۷۰/۵۰۵	۴۰۲				۰/۱۱۳	۲/۳۲۸	۰/۰۲۰
۴	رگرسیون	۳۷/۱۶۲	۴	۹/۲۹۰	۱۵/۸۴۶	۰/۱۳۷	-۰/۲۱۱	-۴/۲۷۵	۰/۰۰۱
							-۰/۱۱۵	-۳/۰۸۵	۰/۰۰۲
	باقیمانده	۲۳۳/۳۴۳	۳۹۸	/۵۸۶			۰/۱۴۸	۲/۹۵۰	۰/۰۰۳
	کل	۲۷۰/۵۰۵	۴۰۲				۰/۱۲۳	۲/۴۲۰	۰/۰۱۶

مدل۱. خودپیروی عاطفی.

مدل۲. پیش‌بینی کننده‌ها: خودپیروی عاطفی،سلسله مراتبی.

مدل۳. خودپیروی عاطفی، سلسله مراتبی و برابر نگری.

مدل ۴. خودپیروی عاطفی، سلسله مراتبی ، برابر نگری، محاط شدگی. متغیر ملاک: انسجام خانواده

نتایج حاصل از تحلیل واریانس در جدول ۴ نشان می‌دهد که رگرسیون چندگانه پیش‌بینی انسجام خانواده از روی جهت‌گیری مذهبی، از لحاظ آماری معنی‌دار است (۴۶/۳۳ = F و ۱ و ۴۰۱). با توجه به میزان R^2 موجود در جدول ۴ می‌توان نتیجه گرفت که مؤلفه‌های جهت‌گیری مذهبی درونی در حدود ۰/۱۰۴ درصد از واریانس متغیر انسجام خانواده را تبیین می‌کند. بر اساس ضرایب بتا با هر واحد تغییر در واریانس جهت‌گیری مذهبی درونی به اندازه ۰/۳۲ در واریانس نسبت انسجام خانواده تغییر ایجاد می‌گردد. نتایج حاصل از تحلیل واریانس در جدول ۵ نشان می دهد که رگرسیون چندگانه پیش‌بینی انعطاف خانواده از روی جهت‌گیری مذهبی، از لحاظ آماری معنی‌دار است (۹/۳۷ = F و ۱ و ۴۰۱). با توجه به میزان R^2 موجود در جدول ۵ می‌توان نتیجه گرفت که مؤلفه‌های جهت‌گیری مذهبی بیرونی در حدود ۰/۰۲۳ درصد از واریانس متغیر انعطاف خانواده را تبیین می‌کند. بر اساس ضرایب بتا با هر واحد تغییر در واریانس جهت‌گیری مذهبی بیرونی به اندازه ۰/۱۵۱- در واریانس نسبت انعطاف خانواده تغییر ایجاد می‌گردد.

R2 موجود در جدول فوق نشان داد که در مردان مؤلفه برابرنگری به همراه مؤلفه خودمختاری عقلانی در حدود ۰/۰۹ از واریانس متغیر انعطاف‌پذیری خانواده را در مدل ارایه شده تبیین می‌کند. و هم‌چنین با هر واحد تغییر در واریانس خودمختاری عقلانی و برابرنگری به اندازه ۰/۲۱ در واریانس نمره انعطاف‌پذیری مردان تغییر ایجاد می‌گردد. هم‌چنین

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-10]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.1.4.2]

مؤلفه سلسله مراتبی به همراه خودمختاری عاطفی از ارزش ازدواج نیز در حدود ۰/۱۴ از واریانس متغیر انسجام خانواده در مردان را تبیین می‌کند و با توجه به ضرایب بتا با هر واحد تغییر در واریانس خودمختاری عاطفی و سلسله مراتبی به اندازه ۰/۲۱- در واریانس نمره انسجام مردان تغییر ایجاد می‌گردد و همچنین R2 موجود در جنسیت زنان نیز نشان می‌دهد که مؤلفه برابرنگری به همراه مؤلفه خودمختاری عقلانی در حدود ۰/۰۹ از واریانس متغیر انعطاف‌پذیری خانواده در زنان را در مدل ارایه شده تبیین می‌کند و همچنین براساس ضریب بتا با هر واحد تغییر در واریانس خودمختاری عقلانی و برابرنگری به اندازه ۰/۲۳ در واریانس نمره انعطاف‌پذیری زنان تغییر ایجاد می‌گردد همچنین مؤلفه سلسله مراتبی به‌همراه مؤلفه خودمختاری عاطفی نیز از ارزش ازدواج در حدود ۰/۰۷ از واریانس متغیر انسجام خانواده را در زنان تبیین می‌کند و با توجه به ضرایب بتا با هر واحد تغییر در واریانس خودمختاری عاطفی و سلسله مراتبی به اندازه ۰/۱۷- در واریانس نمره انسجام زنان تغییر ایجاد می‌گردد. بنابراین با توجه به این‌که رگرسیون چندگانه به تفکیک دو گروه ارایه شد و پیش‌بین هر دو گروه میزان تأثیرگذاری‌شان تقریبا مشابه می‌باشد. لذا می‌توان این‌چنین استنباط کرد تفاوت معنی‌داری بر مبنای جنسیت در پیش‌بینی مدل، ارایه نشده است.

بر اساس رگرسیون سلسله‌مراتبی، دو متغییر جهت‌گیری مذهبی درونی و بیرونی از لحاظ آماری تأثیر پیش‌بینی‌کننده‌ای روی انسجام و انعطاف‌پذیری دارند. ولی وقتی جنسیت وارد معادله می‌شود از میزان تأثیرپذیری درونی کم می‌شود ولی این تأثیرپذیری در مورد جنسیت معنی‌دار نمی‌باشد. بنابراین جنسیت نقش تعدیل‌کنندگی ندارد.

هم‌چنین در یافته‌های جانبی پژوهش متغییرهای ارزش‌های ازدواج، جهت‌گیری مذهبی و ساختار خانواده به‌عنوان متغییرهای وابسته به تفکیک سن، جنس، سطح تحصیلات با استفاده از تحلیل واریانس چند متغیره (مانوا) مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داد که تفاوت معنی‌داری بر حسب متغیرهای سن (F= ۱/۲۵ , df= ۲ p> ۰/۰۵)، جنس(F= ۰/ ۸۱ , df= ۱ ، p> ۰/۰۵) و سطح تحصیلات (F=۰/۳۴ , df=۵ ، p> ۰/۰۵) وجود نداشت.

جدول۴. نتایج تحلیل واریانس، رگرسیون چندگانه و ضریب تعیین پیش‌بینی انسجام خانواده از روی مؤلفه‌های جهت‌گیری مذهبی

مدل	منبع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	R2	Beta	t	سطح معنی‌داری
	رگرسیون	۱۶۸۷۶/۷۵	۱	۱۶۸۷۶/۷۵	۴۶/۳۳	۰/۱۰۴		-۶/۸۰	۰/۰۰۱
	باقیمانده	۱۴۶۰۶۹/۱۷	۴۰۱	۳۶۴/۲۶			۰/۳۲		
۱	کل	۱۶۲۹۴۵/۹	۴۰۲						

مدل۱. جهت‌گیری مذهبی درونی

جدول۵. نتایج تحلیل واریانس، رگرسیون چندگانه و ضریب تعیین پیش‌بینی انعطاف خانواده از روی مؤلفه‌های جهت‌گیری مذهبی

مدل	منبع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	R2	Beta	t	سطح معنی‌داری
	رگرسیون	۲۸۰۲/۷۲	۱	۲۸۰۲/۷۲	۹/۳۷	۰/۰۲۳	-۰/۱۵۱	-۳/۰۶	۰/۰۰۲
	باقیمانده	۱۱۹۹۴۰/۶۵	۴۰۱	۲۹۹/۱۰					
۱	کل	۱۲۲۷۴۳/۳۷	۴۰۲						

مدل۱. جهت‌گیری مذهبی درونی

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-10]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.1.4.2]

جدول۶. نتایج ضریب رگرسیون چندگانه ساختار خانواده از روی مولفه‌های ارزش ازدواج با توجه به جنسیت

متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین	R	R2	مقدار F	Beta	t	سطح معنی‌داری
انعطاف خانواده با توجه به جنسیت زنان	خودمختاری عقلانی	۰/۳۱	۰/۰۹	۱۰/۵۸	-۰/۲۵	-۳/۶۰	۰/۰۰۱
	برابرنگری				۰/۲۳	۳/۴۷	۰/۰۰۱
	خودمختاری عقلانی						
انعطاف خانواده با توجه به جنسیت مردان	خودمختاری عقلانی	۰/۳۰	۰/۰۹	۹/۸۸	-۰/۲۸	-۳/۹۶	۰/۰۰۱
	برابرنگری				۰/۲۱	۳/۰۷	۰/۰۰۲
	خودمختاری عقلانی						
انسجام خانواده با توجه به جنسیت زنان	خودمختاری عاطفی	۰/۲۷	۰/۰۷	۸/۲۳	-۰/۱۹	-۲/۷۳	۰/۰۰۷
	سلسله مراتبی				-/۱۷	-۲/۴۷	۰/۰۱۴
	خودمختاری عاطفی						
انسجام خانواده با توجه به جنسیت مردان	خودمختاری عاطفی	۰/۳۸	۰/۱۴	۱۶/۸۱	-۰/۲۵	-۳/۶۸	۰/۰۰۱
	سلسله مراتبی				-۰/۲۱	-۳/۱۷	۰/۰۰۲
	خودمختاری عاطفی						

جدول۷. نتایج رگرسیون چندگانه ساختار خانواده از روی مؤلفه‌های جهت‌گیری مذهبی با توجه به جنسیت

متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین	R	R2	مقدار F	Beta	T	سطح معنی‌داری
انعطاف‌پذیری خانواده	جهت‌گیری درونی	۰/۱۳	۰/۰۱	۳/۶۲	۰/۱۸	۲/۷۹	۰/۰۰۶
	جهت‌گیری بیرونی				-۰/۱۳	-۲/۰۰	۰/۰۴
	جهت‌گیری درونی	۰/۱۴	۰/۰۲	۲/۶۴	۰/۱۸	۲/۷۵	۰/۰۰۶
	جهت‌گیری بیرونی				-۰/۱۳	-۱/۹۹	۰/۰۴۷
	جنسیت				۰/۰۵۷	-۱/۱۵	۰/۲۵۰
انسجام خانواده	جهت‌گیری درونی	۰/۱۳	۰/۰۱	۳/۹۰	۰/۱۸	۲/۷	۰/۰۰۴
	جهت‌گیری بیرونی				-۰/۱۳	-۲/۰۰	۰/۰۴
	جهت‌گیری درونی	۰/۱۵	۰/۰۲	۳/۰۴	۰/۱۸	۲/۷۵	۰/۰۰۶

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-10]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.1.4.2]

متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین	R	R2	مقدار F	Beta	T	سطح معنی‌داری
	جهت‌گیری بیرونی				-۰/۱۳	-۱/۹	۰/۰۴
	جنسیت				-۰/۰۵۷	-۱/۱۵	۰/۲۵۰

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش ارزش‌های ازدواج و جهت‌گیری مذهبی با ساختار خانواده (انسجام و انعطاف‌پذیری خانواده) در میان مردان و زنان متأهل انجام شد، یافته‌های پژوهش درخصوص ارتباط بین ارزش‌های ازدواج با انسجام خانواده از ساختار خانواده حاکی از همبستگی معنی‌دار مثبت بین مؤلفه برابرنگری و محاط‌شدگی و همبستگی معنی‌دار منفی بین مؤلفه‌های سلسله‌مراتبی و خودمختاری عاطفی می‌باشد به‌طوری‌که از بین خرده مقیاس‌های ارزش‌های ازدواج خرده مقیاس خودمختاری عاطفی، سلسله مراتبی، برابرنگری و محاط شدگی به ترتیب ۰/۱۳ از انسجام خانواده را تبیین کردند. هم‌چنین بین ارزش‌های ازدواج با انعطاف‌پذیری خانواده نیز همبستگی مثبت و معنی‌داری با برابرنگری و همبستگی منفی و معنی‌داری با مؤلفه‌های خودمختاری عاطفی و خودمختاری عقلانی وجود داشتند. به‌طوری که از بین این مؤلفه‌ها دو بعد خودمختاری عقلانی و برابرنگری به ترتیب ۰/۹ از انعطاف‌پذیری خانواده را تبیین کردند. در تبیین نقش خودمختاری عاطفی در پیش‌بینی انسجام خانواده می‌توان این‌گونه استنباط کرد که خودمختاری عاطفی روی آزادی و استقلال افراد در دنبال کردن تجربیات مثبت عاطفی مانند لذت، زندگی هیجان‌انگیز و تنوع در زندگی تأکید دارد. بنابرین طبیعی است افرادی با نمره پایین در این بعد ویژگی‌هایی از قبیل حساس بودن نسبت به ارزش‌ها و علایق یکدیگر،گذراندن زمان با یکدیگر ، احساس مسؤولیت بیشتری دارند که در کل سبب پیوستگی بیشتر در نظام خانواده می‌شود و هم‌چنین در تبیین خرده مقیاس‌های سلسله مراتبی، برابرنگری و محاط‌شدگی نیز می‌توان به این نکته اشاره کرد که ارزش‌های ازدواج در بعد برابرنگری به احساس تعهد نسبت به هم و پذیرش نقش‌های برابر در زندگی زناشویی و بعد سلسله مراتبی بودن نیز بر خلاف آن به مشروعیت توزیع‌های نابرابر قدرت، نقش‌ها و امکانات و بعد محاط‌شدگی نیز به احترام نسبت به سنت و پذیرش آداب، قواعد و نقش‌هایی است که سنت یا مذهب برای ازدواج تکلیف می‌کنند اشاره دارد. بنابراین هرچند خانواده‌ها ارزش بیشتری به توزیع برابر نقش‌ها و پذیرش نقش برابر متناسب با توانمندی‌های اعضای خانواده و متعاقب آن دارای ارزش‌های سلسله مراتبی کمتر قایل باشد و از طرفی دیگر هرچه خانواده‌ها دارای ارزش‌های جمع‌گرایی بیشتری باشند، حساسیت بیشتری نسبت به نیازها و علایق یکدیگر دارند و هریک از اعضای خانواده نیز در مقابل مشکلات در حفظ بنیان و نظام خانواده تلاش می‌کنند که متعاقبا در تشکیل پیوستگی و انسجام خانواده نقش مؤثری دارند. هم‌چنین در تبیین ابعاد خودمختاری عقلانی و برابرنگری در پیش‌بینی انعطاف‌پذیری خانواده می‌توان به این نکته اشاره کرد که خودمختاری عقلانی روی مطلوبیت استقلال فرد در دنبال کردن ایده‌ها و جهت‌های عقلانی خود مانند کنجکاوی و خلاقیت تأکید دارد. بنابرین طبیعی است افرادی که توجه کمتری به کنجکاوی‌های شخصی و استقلال خود و در مقابل بیشتر توجهاتش را به نیازهای مشترک اعضای خانواده می‌کند در فضای خانواده به عقاید دیگران احترام گذاشته و اعضای خانواده را در تصمیم‌گیری مشترک مشارکت داده و هریک از اعضای خانواده این فرصت را می‌یابند که در موقعیت‌های مناسب بتوانند اظهار نظرهایی انجام دهند که همگی نشان‌دهنده انعطاف‌پذیری ساختار خانواده می‌باشد و از

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-10]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.1.4.2]

آن‌جایی که بعد برابرنگری نیز به قبول نقش برابر بین اعضا و پذیرش تعهد نسبت به آن‌ها اشاره دارد و افراد با این ویژگی عموما دیدگاه منعطف‌تری نسبت به مسایل و مشکلات دارند بنابراین خانواده‌هایی که این چنین دیدگاه و ارزش‌هایی در نظام خانواده‌شان حکم فرما است انعطاف بیشتری در ساختار خانواده دارند.

یافته‌ی دیگر این تحقیق نیز نمایانگر آن است که بین ابعاد جهت‌گیری مذهبی و ساختار خانواده رابطه معنی‌داری وجود دارد به‌طوری که از بین سازه‌های جهت‌گیری مذهبی، جهت‌گیری مذهبی درونی ۰/۱۰ از انسجام و انعطاف‌پذیری خانواده را تبیین کرد و جهت‌گیری مذهبی بیرونی نیز ۰/۰۲ از انعطاف‌پذیری خانواده را تبیین کرد. این یافته‌ها با نتیجه مطالعات احمدی، فتحی آشتیانی و عرب نیا ، کوهن، Ellison، Ross و Allport ، مطالعه صیدی، پورابراهیم، باقریان و منصور، Lambert , Dolhit & Marx مبنی بر این‌که که مذهب در انعطاف‌پذیری، کاهش تعارض زناشویی و تقویت تعاملات والد فرزند و سازگاری زناشویی و هم‌چنین درکنار آمدن با مشکلات مؤثر است همسو می‌باشد. درتبیین ارتباط جهت‌گیری مذهبی درونی با افزایش انسجام خانواده، می‌توان به این نکته اشاره کرد که افراد مذهبی با جهت‌گیری درونی دارای روان‌بنه‌هایی مبنی بر مرجعیت بخشیدن به ساختار روابط و مناسبات انسان در تمام ابعاد آن، در پرتو رابطهٔ انسان با خدا می‌باشند. افرادی که جهت‌گیری مذهبی درونی دارند بنابر دلایل اعتقادی و مذهبی در نظام خانواده و در ارتباط با اعضای آن نسبت به ارزش‌ها و علایق یکدیگرحساس‌تر هستند و در فعالیت‌ها خانوادگی وقت و انرژی بیشتری صرف یکدیگر می‌کنند و نسبت به اعضای خانواده احساس مسؤولیت و پذیرش بیشتری می‌کنند که در نتیجه در پیشرفت، شادی و تقویت باورهای مذهبی اعضای خانواده نیز مؤثر است که در نتیجه سبب پیوستگی بیشتر نظام خانواده می‌شود. هم‌چنین در تحلیل ارتباط جهت‌گیری مذهبی درونی با انعطاف‌پذیری خانواده نیز می‌توان گفت از جهت‌گیری درونی به منزله تجربه کردن مذهب به‌عنوان یک عامل مهم انگیزشی در زندگی فردی در نظر می‌گیرند که کاملاً در زندگی درونی و عملی شده است (۱۹). خانواده‌هایی که گرایشات مذهبی درونی بیشتری دارند بنابر اعتقادات مذهبی‌شان احتمالا پرورش‌دهنده خصیصه‌هایی هم‌چون حق‌اظهار نظر آزادانه در فضای خانواده، احترام گذاشتن به عقاید اعضای خانواده و مشارکت‌دهی آن‌ها در تصمیمات و تدوین قواعد خانوادگی هستند و این افراد در مقابل مشکلات در نظام خانوادگی بنابر سبک زندگی شان آن را به منزله فرصتی برای رشد و تقویت معنوی و روحی خود دانسته و یا این‌که آن را برنامه و تدبیر الهی (سوره یونس،۱۱۰) تعبیر و تفسیر می‌کنند. که سبب انعطاف‌پذیری آن‌ها در نظام خانواده می‌شود. در تبیین این‌که جهت‌گیری مذهبی بیرونی با کاهش انعطاف‌پذیری خانواده رابطه وجود دارد می‌توان گفت که با توجه به این‌که انعطاف‌پذیری خانوادگی به میزان تغییرپذیری در رهبری و مدیریت خانواده و شیوه‌های مذاکره، روابط نقش و قوانین رابطه اشاره دارد و این‌که رهبری و مدیریت خانواده‌های انعطاف‌پذیر بیشتر به صورت دموکرات می‌باشد و از طرفی دیگر افرادی که جهت‌گیری مذهبی بیرونی دارند بنابر هدفگرا بودنشان بیشتر خودمحور هستند و کمتر در تصمیم‌گیری‌ها شرکت می‌کنند و بیشتر سعی می‌کنند دستورات را دیکته کنند که به طورکلی از انطباق پذیری و رفتار نوع دوستانه کمتری در نظام خانواده برخوردار هستند

محدودیت ها و پیشنهادات

عدم تکمیل پرسش‌نامه‌ها در حضور محقق، با توجه به میسر نبودن امکان تکمیل پرسش‌نامه توسط هر دو زوجین در حضور محقق، روایی داخلی نتایج پژوهش را با مشکل مواجهه می‌سازد. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده به طور همزمان از دیدگاه زوجین در زمینه ارزش‌های ازدواج در قبل و بعد از ازدواج منظور بررسی همخوانی دیدگاه استفاده گردد.

این پژوهش با حمایت مالی قطب علمی خانواده اسلامی و ایرانی پژوهشکده خانواده صورت گرفته است.

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-10]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.1.4.2]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.1.4.2]
[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-10]

References

1. Mazaheri M, Sadeghi M, Heidari M. Comparison of perceived and ideal family structure and parents of young children. Journal of Family Studies fourth year 2008; 16: 329-51. [In Persian].
2. Aslani Kh. Married students the communication skills of family function. Journal Social Welfare. Since Issue 2004; 14: 115-36. [In Persian].
3. Ayyazi M A, Nasehi M. The power structure of the woman - her husband at the family traditions and verses. Journal of Women in Culture and the Arts. Second Year 2010; 1: 113-33. [In Persian].
4. Olson DH, Gorall DM, Tiesel JW. Faces IV Manual. Minneapolis, MN: University of Minnesota and life innovations; 2006.
5. Rivera F I, Guarnaccia P J, Mulvaney- Day N, Lin J Y, Torres M, Alegria M. Family cohesion and its relationship to psychological distress among latino groups. Hispanic Journal Behavior sciences 2008: 30(3): 357-78.
6. Hartos J L, Power T G. Association between mother and adolescent reports for assessing relations between parent-adolescent. Communication and adolescent adjustment. Journal of youth Adolescent 2000; 29(4): 441-50.
7. Behnke A O, Mac Dermid S M, Coltrane S L, Parke R D, Duffy S, Widaman K F. Family cohesion in the lives of Mexican American and European American parents. Journal of Marriage Family 2008: 70(4): 1045- 59.
8. Vandleur C L, Jeanpretre N, Perrez M, Schobi D. Cohesion, satisfaction with family bonds, and emotional well-being in families with adolescents. Journal of Marriage Family 2009: 71(5): 1205- 9.
9. Bahraini M, Behzadifard S, Jokar B, Dehghani F, Shahamat Sh. Relations of power And solidarity with the families of students' self-concept. Journal of Babol University of Medical Sciences 2010; 12(2): 64-71. [In Persian].
10. Yazdkhasti H. Interactive effect of family structure and identity based on the selected images traditional home.[MS Thesis]. Tehran, Iran: Shahid Beheshti University; 2009.[In Persian].
11. Sydy M, Pourebrahim M, Bagherian F, Mansor L. The relationship between spirituality Quality of family resilience with mediated communication in the family. Journal of Mental methods and models Cognitive 2011; 5: 68-84. [In Persian].
12. Jamali Zavareh N. The relationship between optimism and psychological health of the family performance in male students Islamic Azad University City Zavareh, [MsC Thesis]. Tehran, Iran: Shahid Beheshti University; 1387. [In Persian].
13. Koenig H G, Pargament K I, Nielsen J. Religious coping and health status in medically ill hospitalized older patients. Journal of Nervous and Mental Disease 1998; 186(9): 513-21.
14. Spikla B, Shaver P, Kirkpatrick L. A general attribution theory for the psychology of religion. Journal for the Scientific Study of Religion 1985; 24: 1-20
15. Krause Nia N. Religious meaning and subjective well being in late life. The Journal of Geruntology 2003; 58: 160-70.
16. Graham S, Furr S, Flowers C, Burke M T. Religion and spirituality in coping with stress. Counseling and Values 2001; 46: 2-13.
17. Abdullah Zadeh H, Bagher-Pour M, Bvzhmhrany C, Lotfi M. Tehran: Psychometric Publishing Center; 2008.
18. John Bozorgi M. Effect of short-term psychotherapy and religious orientation on anxiety and tension, [PhD Thesis]. Tehran, Iran:Tehran University; 1999. [In Persian].
19. Allport G W. Ross J M. Perligious orientation and prejudice. Journal of Personality and Social Psychology1967, 5:432-43.
20. Cohen A B. The importance of spirituality in well-being for Jews And Christians. Journal of Happiness Studies 2002; 3; 287-310.
21. Ellison CG. Religious involvement and subjective well-being. Journal of Mental Health and Social Coping: An introduction .2nd ed. New York: Colombia University Press 1991; 32(1): 80-99.
22. Hosseini-Nasab D, Hashemi Nosratabad D, Fotouhi SA. To investigate the relationship between religious orientation and marital adjustment research .Journal of Psychiatry, University of Tabriz 2009; 5(13): 82-95. [In Persian].
23. Ahmadi Kh, Fathi Ashtiani A, Arabnia A. The relationship between religious adherence and satisfaction Marriage. Journal of Family Studies 2006; 2 (5): 55-67. [In Persian].
24. Miller W R, Thoresen C E. Spirituality, religion, and health: An emerging research field. Am Psychol 2003; 58(1): 24-35.

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-10]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.1.4.2]

25. Shafranske E P, Sperry L. Addressing the spiritual dimension in psychotherapy: Introduction and overview. In: Sperry L , Shafranske E P, editors. Spiritually oriented Psychotherapy. Washington, DC: AmericanPsychological Association; 2005: 11-29.
26. Maltby J, Lewis C A, Day L. Religious orientation and psychological well-being: The role of the frequency of personal prayer;2010.
27. Nuval J A. The relationship of depression with intrinsic and extrinsic components of religiosity in the older adult female. [PhD Thesis]. Terre Haute. Indiana, USA: Indiana state University; 2010.
28. Ward A M. The Relationship between Religiosity and Religious Coping to Stress Reactivity and Psychological Well-Being. [PhD Thesis]. Atlanta, USA : Georgia State University; 2010: 50 .
29. Jafari A. The relationship between religious orientation and coping styles of students. Journal of Behavioral Sciences 2005; 1(1) :91-114. [In Persian].
30. Ehteshami P, Borna M, Yousefi M. The relationship between religious orientation and beliefs of non-Logical depression in patients with MS. New findings in psychology 2011; 6(20):55-67.
31. Emmons R A. Striving for the sacred: Personal goals, life meaning, And religion. Journal of Social Issues 2005; 61(4): 731-45.
32. Pargament K I, Mahoney A. Spirituality. In: Snyder C, Lopez R, S. J, editors. The handbook of positive psychology. New York: Oxford University Press; 2005: 646-59.
33. Ibrahimi M; Samadzadeh M; Kykhay F M. The relationship between religion and psychological well-being of the students. Journal of Educational Psychology 2011; 2(5): 53-63. [In Persian].
34. Schwartz S H. A theory of cultural values and some implications for work. Applied Psychology: An International Journal 1999;48: 23-47.
35. Hofstede G. Culture's consequences: International differences in work-related values. Beverly Hills, CA: Sage; 1980.
36. Delkhamoush M. Hierarchy of values Tits marriage. Journal of Family Studies 2009; 5(18): 207-30. [In Persian].
37. Schwartz S H. Beyond individualism-collectivism: New cultural dimensions of values. In. Kim U, Kagitcibasi C, Triandis H C, Yoon G, editors. Individualis and collectivism. Newbury Park, CA: Sage; 1994: 85-119
38. Schwartz S H. Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. Advance in Experimental Social Psychology 1992; 25: 1-65.
39. Mc Ann van den Troost ADA, Vermulst JANR, Gerris M, Matthijs K, Welkenhuysen Gybels J. Effects of Spousal Economic and Cultural Factors on Dutch Marital Satisfaction. Journal of Family And Economic issues 2006, 27: 235-62.
40. Peters J, Gerris J R M. Familialisme: Social-cultural verschuivingen in dejaren tachtig en de samenhang met gezin en opvoeding [Familialism: socio-cultural transformations during the eighties and the association with family and childrearing]. In: Gerris J R M, editor. Gezin: onderzoek en diagnostiek;
21–34 .
41. Vannoy-Hiller D, Philliber W W. Wife's employment and quality of marriage. Journal of Marriage and the Family 1992; 54(2), 387–98.
42. Gabriel H. The relationship between cultural values and character traits with evidence of marriage mate choice among students, [MsC Thesis].Tehran, Iran: Shahid Beheshti University: 2011.
43. Macintosh D N, Sillver R C, Wortman C B. Religious role in adjustment to negative life event: Coping with the lost of a child. Journal for the Scientific Study of Rerligion 2014; 30.

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-10]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.1.4.2]

The relationship between marital values and religion orientation with family structure in male and female married individuals

Mohammad Ahangarcani [1], Ali Zadehmohammadi [2], Mahmood Heidari[3], Maryam Talebi [4]

Original Article

Abstract

Aim and Background: Family and structure family are necessary for family members in order to create and mental health and stability of society .so values and religion are effective in structure family. This study aimed to investigating the relationship between marital values and religion orientation with family structure in married individuals**.**

Methods and Materials: The participants were 403 individuals (female 205, male 198) from Babol city. A correlation method was employed and the following tools were used: delkhamoush marital value scale, Alport religious orientation and the Olson family structure.

Findings: For data analysis, stepwise regression analysis was used Results of statistical analyses showed that there was a significant and positive correlation between scores on the dimensions of marital values and family structure so that subscales of the marital values such as "hierarchy"P<0.001), "affective autonomy. P<0.001) had negative correlation with family cohesion and egalitarianism<0.001) and embededness, P<0.001) in another hand, had positive correlation with family cohesion. And also there were a significant and negative correlation between “affective autonomy "P<0.001), "intellectual autonomy"P<0.001) with family flexibility and in another hand, there was a significant and positive correlation between "egalitarianism" P<0.001) and family flexibility. And among all these factors intellectual autonomy and egalitarianism had the highest degree of variance in family flexibility. And also among all components of religious orientation, internal orientation had a more predictive power in family flexibility.

Conclusions: It is concluded that marital value and religion orientation, as two psychological constructs, can play a significant role in creating family structure.

Keywords: Marital Values، Religion Orientation ،Family Structure، Married Individual

Citation: Ahangarcani M, Zadehmohammadi A, Heidari M, Talebi M. **The relationship between marital values and religion orientation with family structure in male and female married individuals.** J Res Behave Sci 2014; 12(1): 44-57

Received: 23.07.2013 Accepted: 14.04.2014

1- MSc Student of Family Therapy Psychology, Department of Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran. (Corresponding Author) Email:m_ahangarcani@yahoo.com
2- Associate Professor, Department of Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran
3- Associate Professor of Psychology, Department of Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran
4- MSc Student of Family Therapy, Department of Psychology, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-10-10]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1393.12.1.4.2]